

Ulricehamnsbygdens Forskarklubb

MEDLEMSTIDNING - VÅREN 2014

Murums kyrka

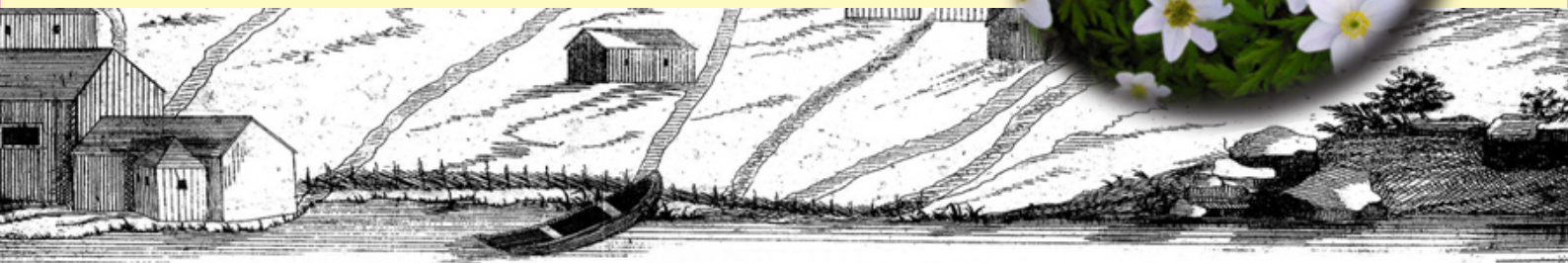
- Ja, inte den som ligger där idag så vackert på höjden, utan den som stod där innan.

Historien om byarna i Månstads socken under två hundra år

Knallen levde farligt
Handelsdrängen Erik Medin föddes 1795.....

Forskarporträttet
Gun Olsson

Inneh ll

Ord från ordföranden	2
Redaktionens spalt	2
Verksamhet 2013	3
Murums kyrka	4
Nyheter från R�tter	8
Besök från SVAR	8
Boktips	9
Gl�ggafton	10
Knallen levde farligt	11
Forskarportr�ttet	12
Kulturpris	14
Grannf�reningar	15
Program h�sten 2014	16

Styrelsen*Ordförande*

Anna-Lena Hultman 0321-40228
 konkordia@konkordia.se

Vice ordförande

Maj-Britt Johansson 0321-13066
 032113066@telia.com

Sekreterare

Inga Josefsson 0321-12712

Kassör

Monica H llander  hnell 0321-30178
 monica.ohnell@gmail.com

Ledamöter

Ingrid Linnarsson 0321-32450

humla@telia.com

Yvonne Henriksson 070-6089906

yh@telia.com

Suppleanter

Per Börjesson 0321-30213

peraborjesson@hotmail.com

Susanne Ferm

murum_kaggarden@hotmail.com

Redaktionen

Maj-Britt Johansson

Monica H llander  hnell

Roger Jarvid

Yvonne Henriksson

Mail till redaktionen

yh@telia.com

ORD FRÅN ORDFÖRANDE

1984-2014
 Ulricehamnsbygdens
 Forskarklubb
 firar 30  r!

F reningsuppgifter*Adress*

Ulricehamnsbygdens Forskarklubb
 c/o Anna-Lena Hultman
 Hössna Missionshus
 523 97 Hössna
 www.konkordia.se

Bankgiro: 5967-3723

Org. nr: 06012128-3246

Medlemsavgift

100 kr/person

plus 25 kr per familjemedlem

Verksamhetsberättelse 2013

Årets verksamhet började söndagen den 17 mars med föreningens årsmöte, som hölls i Konkordiahuset, Hössna. Ett 35-tal medlemmar deltog.

Efter ordinarie årsmötesförhandlingar och kaffeservering, kunde vi se bilder från det gamla Ulricehamn, som Lars Lagerström visade, och berättade till.

Styrelsen har haft ytterligare tre möten under året.

Den 25 maj var det dags för årets ”gökotta”, som i år var förlagd till Hofsnäs. (Se särskilt referat i höstens medlemstidning.)

2013 års släktforskardagar, 23 – 25 augusti, hölls i Köping. Anna-Lena Hultman representerade vår förening.

Den 6 november hade vi besök i Konkordiahuset av Mariia Mähler, som berättade om vad SVAR (Svensk Arkivinformation) har att erbjuda. Konkordiahuset fylldes till sista plats av intresserade lyssnare.

Den 4 december avslutades höstens aktiviteter med en Glögg- och berättarafton. Även den här gången fylldes Konkordiahuset av många intresserade deltagare. Vi fick berättelser om avlägsna släktingar i USA, som hittat sina rötter i Liared, men även om svenskättlingar i USA.

En kurs, i släktforskning, har anordnats under året.

Två tidningar har under året distribuerats till föreningens medlemmar.

Forskarhjälp, på tisdagar, i Konkordiahuset, och varannan måndag på Ulricehamns Stadsbibliotek, har fortsatt även i år.

Antalet medlemmar var vid årsskiftet 121 fullbetalande, och 36 familjemedlemmar.

Ulricehamn 2014-01-20

Styrelsen

Murums kyrka

Text: Suzanne Ferm

Ja, inte den som ligger där i dag så vackert på höjden, utan den som stod där innan. Den som sockenmännen 1829 beskrev som ”hon är till socknens folkmängd högst trång och otillräcklig”.

Mycket arbete lades ner av socknen på att hålla den gamla kyrkan i ordning. Det var ständiga reparationer både ut- och invändigt. Längre tvekade jag på om kyrkan var byggd av sten eller trä på grund av den mängd virke som köptes in nästan varje år till reparationerna, men så fann jag en post med avlöning till en murarmästare år 1700. Senare uppgifter som jag har hittat och fått muntligt, tyder med stor säkerhet på att kyrkan var av sten.

Kyrkan var alltså av sten med ett tak av spån, där fanns också en klockstapel av trä med spåntak. Inuti kyrkan var golvet av trä. Enligt ett dokument från 1829 så var kyrkan målad invändigt 1742, och i räkenskaperna från 1742 finns en post med utbetalning till en mästare Ross¹⁾ ifrån Borås som har målat koret. Taket i kyrkan var målat med änglar och olika texter.

Predikstolen var försedd med bildhuggerier och över den hängde en förgylld duva. På sidan fanns målningar av de fyra evangelisterna och nedanför bilder som föreställde olika händelser ur bibeln.

Vid kyrkomuren fanns ett murat gravkor med torn som tillhörde ätten Ugglå på Påarp. Vid mittenätten Ugglå. De överlät i stället graven på Gyllensvärd samma år som kyrkoherden dog. Gyllensvärd förbjöd då uppsättandet av Fägerstens gravsten och placerandet av hans lik i gravkoret. Fägersten blev begravd på annat ställe (Hällstad?), stenen finns fortfarande kvar i nuvarande kyrkan.

Utanför kyrkdörren stod en gammal dopfunt. Det måste vara samma dopfunt som finns i dag då den är daterad till före 1250.

I klockstapeln hängde två klockor, den lilla från 1656 är skänkt av ätten Ugglå på Påarp, den stora klockan hade inga inskriptioner och är omgjuten 1905. Båda klockorna finns kvar men hänger numera i tornet. Troligtvis såg kyrkogården ut på det sätt som var typiskt för landsorten på 1700 och 1800-talet. En äng med högt gräs, upp trampade gångar och enkla tråkors. Gravstenar var ovanliga på den här tiden.

¹⁾ Det fanns en tyskfödd målare Ditloff Ross i Borås. Verksam mellan 1739 och 1764. Han var mycket produktiv och har bland annat målat taket i Borgstena kyrka.

Dopfuntens daterad till före 1250

Det var i allmänhet allmogen som begravdes på kyrkogården, de högre stånden begravdes under golvet i kyrkan. Begravning inne i kyrkan förbjöds 1815. Det fanns säkert en mur runt om enligt kungligt påbud. Det var klockarens privilegium att låta sina djur beta på kyrkogården, men 1819 var det slut med det och gräset slogs till hö. År 1804 beslöt sockenstämman att plantera träd på kyrkogården. Det var ek, alm, ask, oxel, rönn, bok mm som skulle planteras.

Kyrkan hade även en hel del lösa inventarier. För utlåning/uthyrning fanns en brudpäll och brudkrona. Kronan är tillverkad 1759. Även ett bårkläde till uthyrning fanns. Efter att ha reparerat bårklädet årligen i flera år beslöt sockenstämman att inköpa ett nytt år 1816. Både det gamla och nya bårklädet hyrdes ut, men till olika pris.

1790 fanns det för att lysa upp inuti kyrkan en ljuskrona med 6 ljushållare och en ljusstake till altaret med 5 ljushållare, båda av mässing. Det kan ha funnits fler ljusstakar i andra material, men texten är svår att läsa. Vid kyrkan fanns även ett kyrkhärbärge, vilket är den byggnad där tiondet som invånarna betalade i skatt till kyrkan förvarades. Tiondet betalades i natura, det vill säga från gårdens produkter. Härbärgen användes också till att förvara säd som kunde brukas de år då skörden slog fel.

1805 skulle härbärgen återuppbyggas, när det togs ner och varför har jag inte hittat. Herr Drakenberg föreslog

då att det skulle flyttas till ”berget vid norra sidan av kyrkan, intill kyrkokullen”. Någon som kan förklara vilken plats som menas?

Efter många år av årliga reparationer och även på grund av att kyrkan var för liten, beslöt så sockenstämman att utvidga kyrkan. Enligt protokollet så skulle ”framkyrkan utvidgas lika med bortkyrkan”, jag tolkar det som att den främre delen av kyrkan var smalare än den bakre. Valven skulle tas ner och den östra gaveln förlängas, man skulle även riva det gamla gravkoret och i stället bygga en sakristia på norra långsidan. Ett kontrakt skrevs med kyrkobyggmästare, Erik Pehrsson i Hangerhult, Seglora pastorat, där han även åtog sig att rappa kyrkan och göra i ordning insidan. Kontraktet var på 600 riksdaler riksgäld.

Kontraktet skrevs 1833. Tyvärr så kunde inte Erik Pehrsson visa upp en borgensförbindelse för bygget och så utvidgningen blev inte av. Tydligen så hade Erik Pehrsson en del problem, år 1835 skrevs kontrakt med honom om att reparera klockstapeln och troligtvis också kyrkan, men Pehrsson infann sig inte till möten om hur arbetet skulle utföras trots löfte om att komma. Beslut togs då om att uppskjuta reparationen till nästa sommar.

År 1840 efter moget övervägande och flera förslag beslöt att om Consistorium i Skara medgav så skulle östra gaveln förlängas med nio alnar den gamla familjegraven vid södra sidan raseras och en sakristia byggas vid norra långsidan intill koret. Även denna reparationen blev uppskjuten på grund av att ämnet inte var anmält före pålysningen av nästa sockenstämma.

Så äntligen, vid sockenstämman 1845 beslöt att söka tillstånd för att bygga en ny kyrka med torn av sten. Men eftersom socknen inte ägde tillräckliga medel för att betala en ny kyrka beslöt man att hos Kungl. Majt i nåder ansöka om kollekt och stambok för hela riket. (I stamboken kunde man anteckna sig för frivilliga gåvor till kyrkbyggen i socknar som saknade pengar därtill).

I oktober 1847 hölls så entreprenadauktion där kyrkobyggmästare Andreas Andersson i Bertilshult åtog sig att bygga kyrkan för 8000 riksdaler riksgäldsmynt. Grunden skulle läggas våren 1848 och själva kyrkan byggas innan våren 1850. Ritningarna gjordes av Axel Lindgren på Överintendentens kontor. Vid den här tiden följdes inte ritningarna till hundra procent utan byggmästaren gjorde ofta ändringar efter eget huvud. Även sockenmännen kunde påverka och ändra i ritningen efter vad dom tyckte passade bättre.

Förutom betalningen till byggmästaren fick socknens invånare släppa till en hel del material som bräder, lera och sand.

Frankörning av material gjorden av sockenmännen. När det gällde dagsverken beslöt sockenstämman att torpare och undantagshjon gör 1 dagsverke medan gårdsägaren och innehavaren gör 2.

Brudkronan tillverkad 1759

Backstugesittare utan mark skulle göra hälften av torpare. Soldaterna i socknen lovade att var och en skulle göra åtta dagverken.

Socken skulle också uppföra ett materialhus på egen bekostnad som sen skulle tillfalla socknen. Det lilla skjul som står vid kyrkan ska enligt riksantikvarieämbetet vara från 1800-talet eller tidigare. Kan det vara det skjul som byggdes när kyrkan skulle byggas?

Till inspektör eller uppsyningsman vid byggnationen utsågs klockaren Anders Jansson i Sölvarp Sörgården (Föraregården). Hans huvudsakliga uppgift var att pålysa och anteckna dagsverken samt inspektera allt material.

En uppgörelse gjord mellan Hällstad och Murum vilken gick ut på att de gudstjänster som Murum var berättigade till men inte kunde hållas på grund av kyrkbygget överläts till Hällstad mot dagsverken.

I oktober 1850 var tydligen kyrkan färdig för man hade en sockenstämma i kyrkan där man bestämde stolsindelningen. Vid senare möten beslöt också om kyrkogårdens iordningsställande.

Ur protokollet 1853, 19 juni §4

”Alla som njuta större eller mindre fattigunderstöd inom socknen, bör på kallelse, inställa sig till skurning och rengöring af kyrkan.

De som detta försumma hafva förverkat sin rätt till dylikt understöd.”

Man undrar hur byggmästaren skötte sitt arbete för redan 1856 behövdes det göra mindre reparationer på den nya kyrkan och 1859 visade sig taket på tornet vara bristfälligt.

Spåra dina släktingar

www.konkordiahuset.se annalena@konkordiahuset.se 0321-40228

Gör ett besök i *Konkordiahuset* Forskarcenter i Hössna

DEPARTMENT OF COMMERCE—BUREAU OF THE CENSUS
FOURTEENTH CENSUS OF THE UNITED STATES: 1920—POPULATION

PLACE OF BIRTH	SEX	RELATION	MARRIAGE	CITIZENSHIP	RACE	LANGUAGE AND MOTHER TONGUE	
						Native born	Foreign born
61 37 64	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 65	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 66	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 67	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 68	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 69	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 70	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 71	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 72	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 73	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 74	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 75	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 76	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 77	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 78	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 79	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 80	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 81	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 82	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 83	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 84	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 85	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 86	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 87	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 88	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 89	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 90	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 91	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 92	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 93	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 94	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 95	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 96	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 97	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 98	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 99	Female	Daughter	W	5	White	English	English
61 37 100	Female	Daughter	W	5	White	English	English

Här kan du få hjälp!

Öppet tisdagar mellan 16:00 - 19:00

Efter den här tiden finns tyvärr inga protokoll utlagda på Internet och runt 1863 upphörde systemet med sockenstämmor och Murum blev en kommun.

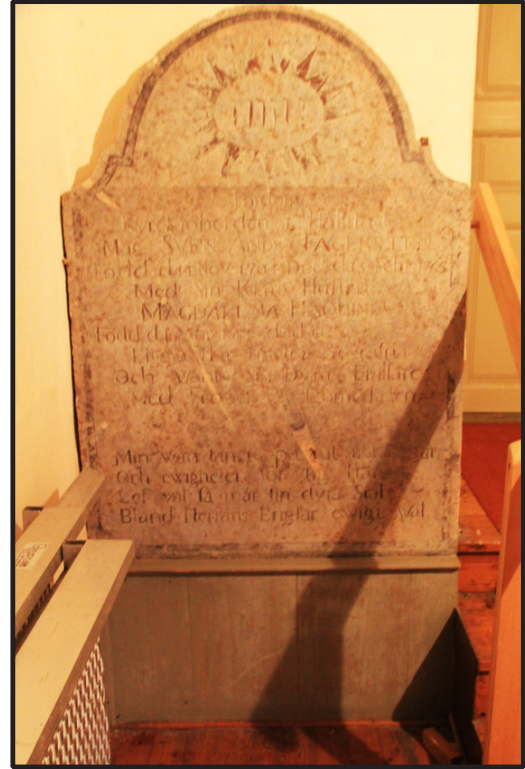
Ett protokoll har jag dock hittat från 1895 där Johan Petter Svensson på Kyrkeberg säljer en bit jord till kyrkan. Anledningen var att sockenmännen ville utvidga kyrkogården som var för liten. Köpeskillingen var 100 kronor.

1950 restaurerades den nuvarande kyrkan av Årland Noréen. Den invändiga korabsiden murades då upp och den vägg som fanns i koret togs bort. Sydporten sattes igen, altaruppsats, bänkar och ljudtak till predikstolen nyttillverkades. Troligtvis så är predikstolen och nummertavlorna från 1916 och orgelfasaden från 1904. Själva orgel ska också vara byggd 1904 av Levin Johansson i Liared. Trapporna i vapenhuset och kyrkportarna finns kvar från tiden innan renoveringen. Den tidigare altarprydnaden ersattes med en triptyk av Saga Walli. De gamla vedeldade kaminerna byttes mot elektriska element.

På Riksantikvarieämbetet beskrivning av kyrkan står bland annat:

”Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Uthuset med stegbod
- Kyrkogårdens kallmurar inklusive trapporna, trädrader och solitära pilträd
- Pilträden kännetecknar kyrkogården
- Tornets form och målade urtavlor
- Vapenhusets och andra tornvåningens välbevarade inredning”

Fägerstens gravsten

Källor:

Internet:

Sockenstämmoprotokoll

Kyrkoräkenskaper

Riksantikvarieämbetet

Böcker:

Tusenårigt arv – Skara stifts kyrkor

Kyrkor i Sjuhärad

Kortfattad beskrivning över Hällstads pastorats kyrkor, m. fl.

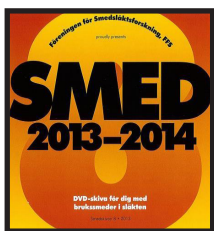

Murums kyrka

Nyheter från

Smedforska! Smedskivan 8, 2013-2014

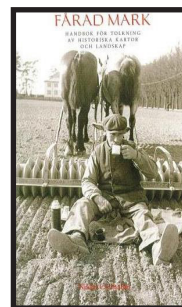
DVD-skiva med person- och släktuppgifter för bruksmeder och deras familjer, främst från 1700-talet, presenterade på html-sidor. Totalt redovisas närmare 250 000 personer. Skivan innehåller också en del bruksbilder. För PC med webbläsare liknande Internet Explorer/Firefox krävs.

Baspris: 360 SEK

Medlemspris 310 SEK

Artikelnr: 106005

Fårad mark

Handbok för tolkning av historiska kartor och landskap. För att kunna avläsa kulturspåren i ett landskap behövs det särskilda kunskaper. Nu finns det en metod som gör det möjligt att studera landskapet i sin helhet från vår tid och långt ner i de historiska skikten. Boken Fårad mark ger dig nycklarna till sådana studier.

Baspris: 205 SEK

Medlemspris: 195 SEK

ISSN: 0345-7982

Besök från SVAR

Text: Maj-Britt Johansson

Ulricehamnsbygdens Forskarklubb hade den 6 november 2013 besök utav Mariia Mähler, från SVAR (svensk arkivinformation), beläget i Ramsele.

Platsen, för föredraget, var Konkordiahuset i Hössna, som fylldes till sista plats av intresserade åhörare. Vår gäst, som arbetat många år vid SVAR, hade mycket intressant, och trevligt att berätta om detta omfattande arkiv, där man kan få svar på nästan allt.

Där finns *Kyrkoarkiv* med födda, vigda, döda, mellan 1860 – 1942. *Bouppteckningar tillbaka till 1722*. *Fastighetsböcker*. *Lagfartsböcker*. *Mantalslängder mellan 1642 – 1820*, för att ta några exempel.

Vi tycker väl idag, att det är skatt på allt möjligt, men det var mycket värre förr. Det finns också dokumenterat. Det var skatt på fönsterlufter, kortspel, tobak, fickur, laxfiske, kräftfiske o.s.v.

Där finns *databaser över frigivna straffångar*, med foton, för att man skulle kunna känna igen dem vid återfall. Underlagen, för dessa börjar år 1876.

Om soldater finns det mycket att hämta. Vid inskrivningen ställdes soldaten vid ett träd, för att få sin längd mätt. Eftersom det kunde vara många sökande, bildades ibland en liten grop på platsen, och måtten blev inte helt tillförlitliga. Soldaterna begåvades också med mer eller mindre fantasifulla namn. Hur roligt var det att heta Dunder, Snopp, Jämtjock eller Skåpråtta. Nr 8 Nils Nilsson, Skåpråtta, anmäldes förrymd den 26 Oktober 1772. Hans efterträdare bad allra ödmjukast att få sitt soldatnamn ändrat.

Provinsialläkarberättelser verkade också vara intressanta att ta del utav. Den vi tittade på, var från år 1869, och rörde Hössna och Timmelhed (Timmele). Där fanns antecknat allt om snödjup, regn, storm och värmeböljor. Precis som hur grödan och bärgningsvädret varit under året.

Det berättades också om ett utbrott av smittkoppor. Smittkällan var en främmande piga från Skaraborgs län, som kommit till Smedshemmet i Timmelhed, och låg insjuknad i svåra koppor. Sjukdomen spred sig sedan till 16 -20 hushåll i Hössna och Timmelhed. 50 personer insjuknade, med 3 dödsfall.

SVAR har, sedan den 23 september 2013, en ny hemsida. Den gamla släcktes ner i december.

BOKTIPS!

Historien om byarna i Månstads socken under två hundra år

Text: Maj-Britt Johansson

Lagom till julen 2013 kom den, den senaste i raden av hembygdsböcker i Sjuhäradsbygden.

Den här gången var turen kommen till Månstads socken, i Kinds härad.

Historien om byarna i Månstads socken under två hundra år

Det är titeln på denna vackra bok, omfattande 506 innehållsrika sidor. En guldgruva för den som har rötter i socknen. Här finns möjligheter att följa kyrkans historia, allt ifrån den första lilla träkyrkan, som byggemenskapen enades om att bygga på en kulle i Månstads by, fram till dags dato. Här finns historik över socknens skolväsende, över föreningslivet, och förteckning över soldater, som haft sin hemvist i socknen.

Här finns en rad foton på konfirmander och skolbarn. Och här finns vackra flygbilder på Månstad i höstskrud. Månstad socken består av 14 byar, som i boken dokumenteras var för sig. Med foton över gårdar och villor, och noga beskrivet vem som brukat, och bott där. Rikt illustrerat med inlånade foton, som till sist slutar på Månstads kyrkogård, där byns gamla fått sitt sista vilorum.

90 stycken torp har funnits i socknen. Av de flesta återstår nu endast en husgrund, en stenkällare, eller bara en liten glänta där stugan en gång stod. Men de som en gång levde där finns dokumenterade.

Upprinnelsen till böckerna, för det är faktiskt två, kom redan 2008, då en utav författarna, Lars Johansson, tillsammans med sin fru började ordna upp alla hopsamlade uppgifter och berättelser från Boda by. Det var ju synd, tyckte de, om detta bara skulle hamna i en pärm. Så tillsammans med en släkting, Anita Mårtensson, boende i Tranemo och duktig på datorn, beslutade de göra en bok. 2010 var den klar, boken ”Boda by”

Då hörde Hembygdsföreningen av sig, med en förfrågan om de kunde tänka sig en bok om hela Månstad socken, som en uppdatering av den gamla sockenboken, vilken kom på 1950-talet. Det kunde de. Lars har gjort manus, forskat, samlat uppgifter och lånat foton. Anita har skrivit rent, scannat och redigerat. Många trevliga Månstadbor har också hjälpt till under tiden. Tre år tog arbetet, men i november 2013 var det klart.

Boken ”**Historien om byarna i Månstads socken under två hundra år**” kostar 600 kronor, och kan köpas hos författarna.

Boken ”**Boda by**” kostar 350 kronor och finns att köpa hos Lars Johansson.

Månstads kyrka

Glögg & Berattarafton i Konkordiahuset, Hössna

4 december 2013

Text: Maj-Britt Johansson

Glögg och berattarafton

Det var temat då vi onsdagen den 4 december träffades i Konkordiahuset. Ett 25-tal medlemmar mötte upp, och vi fick en fin kväll, med levande ljus, värmande glögg, kaffe, lussebullar, pepparkakor och trevliga berättelser.

Vi fick ta del av innehållsrika ”amerikabrev”, och roliga skildringar om ”amerikaframmande” i Liared, förmedlade av Lillemor Holmberg. Lennart Wasling, författare till boken ”Jag heter Kurre, inget annat” delade med sig av sina minnen av Kurt Nyqvist, Kolingared,

Anna-Lena Hultman var hösten 2013, tillsammans med tre andra släktforskare, på en fyra veckors resa till svenskbygderna, i USA. Hon hade mycket att delge oss från deras upplevelser där.

Förutom att mycket tid där ägnades åt föreläsningar, forskarhjalp, avfotografering av kyrkböcker och dokumenterande av gravstenar, hanns det med ”strandhugg” på platser där befolkningen verkligen varit noga med att bevara svenska traditioner.

Ett exempel var staden Lindsborg, i Kansas, där många emigranter från Dalarna en gång slog ner sina bopålar. Där pryds idag vartenda gathörn utav dalahastar. Hästarna ar målade i fantasifulla färger, men har fått behålla sin form. Där hade befolkningen ställt till med fest till de svenska gästernas ara. Det bjöds bland annat på svenskt smörgåsbord. Kottbullarna var dock lite annorlunda, innehållande cornflakes, istället för som hos oss, ströbröd.

Komna till San Francisco hade de förmånen att bli guidade av Claes Claesson, bördig från Kolingared, men sedan många ar boende i den här stora, väldigt kuperade staden. Där fanns mycket att se, och Anna-Lenas önskan att få besöka ”solskenssangaren” J.A. Hultmans grav, uppfylldes. Hultman levde de sista åren av sitt liv, tillsammans med sin maka, på ett hem i San Francisco

Men, sa hon, ”vi är inte släkt, trots namnet”.

Anna-Lena belönades under hösten, av Ulricehamns kommunstyrelse, med 2013 års kulturpris, för sitt idoga slaktforskande, och sina insatser då det gäller att starke de kulturella banden mellan Sverige och Nord-Amerika. Med anledning av detta passade vi på att, under kvällen, uppvakta med en blomma från forskarklubben.

GLÖM INTE att du kan få FORSKARHJÄLP
 på Stadsbiblioteket i Ulricehamn
 måndagar ojämna veckor 15:00 - 18:30

Knallen levde farligt

Text: Roger Jarvid

Knallarna från våra bygder tog naturligtvis stora risker när de reste land och rike kring och var försedda med pengar de fått in från sina kunder. En knalle kunde rånas och mördas och bara vara försvunnen. Kommunikationerna mellan olika landsändar var dålig och efterforskningar vart den försvunne tagit vägen tog lång tid. Men i en del fall vet vi vad som hände.

Handelsdrängen Erik Medin föddes 1795 i Köttkulla, Grönahög, som son till Johannes Jansson och Britta Andersdotter. Så småningom flyttade familjen till Guntorp Västergården. 1823 flyttade Erik Johansson, som han fortfarande kallades till Ulricehamn, eller kanske snarare skrev sig där. Hans föräldrar var döda och systern Stina med make Johannes Jönsson hade övertagit gården. Namnet Medin tog han tydligen när han enligt kyrkböckerna bodde i Ulricehamn.

De kommande åren var han mestadels skriven hos olika handelsmän i Ulricehamn. Han gjorde handelsresor till Närke och Västmanland, antagligen främst med tyger.

I maj 1832 lämnade han sin häst och vagn vid Greksåsars gästgivargård i västra Västmanland. Han kom aldrig tillbaka. Gästgivaren och länsmannen Per Westblad började göra efterforskningar men det blev inget resultat. Vad hade hänt?

Efter ungefär ett halvår började det gå rykten i bygden. En fattig torparfamilj kunde klä sig i fina kläder och hade plötsligt fått det ekonomiskt bättre. Det verkade misstänkt. Det gällde Olof Liljeblad och hans hustru Maja Stina Stråt i Glopssjön i Hällefors socken. Det var en ung småbarnsfamilj. Maja Stina var smeddötter, 22 år gammal, och Olof var 31 år. De hade redan hunnit få fyra barn, men tydligen var bara dottern Maja, snart 3 år, i livet. Så småningom kom sanningen fram.

Knallen Erik Medin hade besökt dem lördagen före Kristi himmelfärds dag. Han blev väl mottagen och trakterad med mat och brännvin. Både Liljeblad och Medin tog flera supar. Så skulle värdparet börja handla av knallen, och Maja Stina köpte bl a ett stubbtyg till en underkjol. Sedan blev det tal om ett silkeskläde och ett bomullskläde som Maja Stina köpt förra gången knallen var där, och ännu inte betalat. De började gräla om detta. Liljeblad tog en yxa och högg ihjäl den stackars knallen, och det verkar ha varit på hustruns inrådan. Enligt domstolsprotokollet ska hon ha haft sin dotter på armen när detta hände. På torpet bodde även Olofs gamla mor, men denna var inte hemma den aktuella dagen. Olof och Maja Stina tog hand om knallens pengar, 280 riksdaler riksgälds, och hans varor. Hans räkningar och fordringsböcker brändes. Maja Stina torkade bort blodet med mossa, och Lilje-

blad hämtade en gårdssläda, och på denna fraktade de iväg knallen till en träda en bit från stugan. Här grävde Liljeblad en grop och la ner Medin i den. Några dagar senare la de stenar över, så att knallen inte skulle gå igen – och antagligen även för att han inte skulle hittas så lätt. För att ytterligare dölja det hela högg paret ved och staplade över graven.

Med knallens pengar betalades nu en skuld. Maja Stina fick ett par guldörhängen, och Olof ett silverpitschaft. Det senare betyder tydligen sigillstamp, så det var ju ett märkligt inköp i en torparfamilj. Av pengarna var det nu 100 riksdaler kvar.

Avslöjandet kom i december 1832. Vid första förhöret den 5 december nekade Liljeblad, men på Luciadagen erkände han. Erik Medins kropp grävdes fram och begravdes i Hällefors den 30 december efter obduktion av doktor Sommelius, som kunde konstatera att övre tinningbenet samt nackbenet på högra sidan blivit krossade.

I början av januari 1833 var det dags för urtima ting. Rätten prövade den udda idén att låta parets treåriga dotter Maja vittna, men det visade sig snart att hon var för liten för detta, eftersom hon svarade ”ja” på alla frågor hon fick, och antagligen inte förstod så mycket vad det handlade om. Inte oväntat dömdes Olof Liljefors till döden genom halshuggning, men även Maja Stina ansågs vara synnerligen medskyldig och hon fick samma straff. Detta verkställdes den 29 juni samma år. Olofs kropp steglades efteråt, och hustruns kropp brändes. Deras tillgångar skulle tillfalla Erik Medins efterlevande. Medin var ogift och hans närmaste arvingar var hans syskon.

Man kan inte annat än tycka att Medin inte var det enda offret i den här historien. Torparparets dotter, Olofs gamla mor Anna Olsdotter samt Maja Stinas föräldrar och övriga släktingar drabbades också hårt. Hur gick det då för den lilla Maja? Hon bodde kvar med farmor Anna på torpet i fyra år, och flyttade sedan till morföräldrarna i Grythyttan. Där dog hon två år senare, 9 år gammal. Som dödsorsak nämns värk och skrofulös sjukdom. Skrofulös är en slags tuberkulos hos barn.

Anna Olsdotter levde 20 år efter mordet på Erik Medin.

Händelsen har berättats i trakten i många år och 1928 gjordes en uppteckning, där 74-åriga Gustava Käller berättade om händelsen.

Källor:

Internetsida ”Mordet på Erik Medin”

Gustav Boger och Rune Larsson: Knalleliv

Grönahögsboken

Egen forskning

Forskarporträttet

Text Maj-Britt Johansson

Gun Ohlsson

”Det var nog min lilla mormors förtjänst att jag började släktforska. Hon hade så mycket att berätta.”

”Jag är en ”noll åtta”, säger Gun, där vi sitter i hennes trevliga stuga, och pratas vid över en kopp kaffe, medan den kolsvarta katten Måns stryker sig mot oss. Och det var ett spännande liv jag fick ta del utav.

”Jag föddes” fortsätter Gun, ”1946 på allmänna BB, i Stockholm, som ett oäkta barn. Mamma bodde då hos min moster och morbror på Solgatan, Hagalund i Solna. Moster arbetade på Berns, och morbror var spårvagnskonduktör. Det blev så klart väldigt skiftande arbetstider. Därför bodde mormor där också, och tog hand deras barn. Och nu kom då mamma, med sin nyfödda dotter.

Hon sökte dock snart efter ett arbete, där hon kunde ta med sig sin tös. Det blev hos en man, som behövde en hushållerska, och som hon så småningom kom att gifta sig med. Jag hade en bra uppväxt där, och fick två bröder. Min styvfar var en snäll man. Han gjorde aldrig någon skillnad på mig och pojkarna. Jag fick till och med hans efternamn, trots att jag inte blev adopterad. Och det skulle dröja sexton år innan jag fick veta att han inte alls var min pappa. Nu avslöjades hemligheten och jag fick veta hur det hela låg till.

Hur min mamma, som var barnsköterska, sommaren 1945 haft plats hos en familj, vilken tillbringade sommaren i Båstad, och hur hon där träffade mannen som blev min biologiska pappa. Han var anställd vid hovet, i Stockholm, som munsänk och lakej. Och nu var han i Båstad, tillsammans med kung Gustav, och hans stab av tjänare. Det förfärliga kriget var slut. Det var fred i världen. Sommar och sol, och livet lekte. Och så gick det som det gjorde. Jag blev ett minne av en sommarflirt. Det blev aldrig något mera mellan dem, men han tog ansvar för mig, under hela min uppväxt.

Gun berättar också om första mötet med sin biologiska pappa. Hur hon en lördag, tillsammans med en pojkvän, var uppe vid slottet för att titta på vaktavlösningen, och då berättade för honom att hennes pappa bodde på Slottsbacken. ”Då hälsar vi på” tyckte han. Gun var väldigt tveksam till förslaget, men ivrigt påhejad av pojkvännen, tog hon ändå mod till sig och knackade på, och då dörren öppnades av en helt okänd man, sa hon bara: ”De är jag som är Gun.” Klart han blev överraskad. Gun blev indragen i köket. Tårarna rann på pappans kinder, och hans fru sa: ”Detta har jag väntat på i sexton år.” ”Efter detta umgicks vi så länge de fanns kvar i livet”, säger hon.

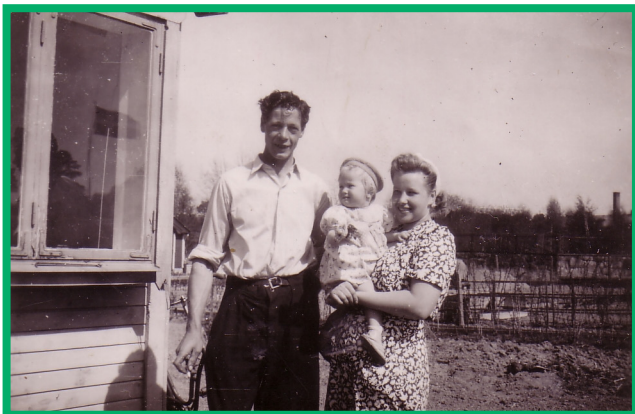
”Eftersom det fanns två pojkar i familjen, fick jag också ytterligare två yngre bröder.”

Munskänken pappa Kalle kommer upp ur vinkällaren på slottet Stockholm

Sjutton år gammal, i juli 1963, träffade Gun sin blivande man. De möttes på Djurgårdsfärjan över till Gröna Lund, där båda två arbetade. Göran var, säger hon, en riktig ”söderkis”, Två år senare gifte de sig i Sofia kyrka, hade turen att få tag på en lägenhet, och fick en liten dotter.

Göran arbetade på Posten, och Gun fick förmånen att vara hemma med deras lilla tös, de första åren. Sedan bestämde hon sig för att försöka förverkliga en gammal dröm. Att bli textillärare. Det blev två roliga år på folkhögskola, för att skaffa kompetens till högskolan. Men där blev det, tyvärr stopp. Konkurrensen om platserna var allt för stor”.

Gun med mamma Margit och pappa Bror

Då det nu istället blev dags för ett arbete, utanför hemmet, fick hon, precis som Göran, en anställning på Posten. Det kom att bli tjugo år som ”postis” med olika arbetsuppgifter, från det hon började som sorterare på Stockholm Ban, till tio år som lantbrevbärare i Väster Haninge.

”Men jag fick ont i armen av allt hivande med postbuntarna” säger hon. ”Särskilt måndagar var det tungt, med all reklam, och eftersom postverket inte hade annat arbete att erbjuda, slutade jag.

”År 2002 lämnade vi Stockholm, och flyttade hit till Hulu, i Tvärred. Anledningen till detta var att vår dotter flyttat till Boråstrakten med sin familj, och vi längtade efter barnbarnen. Vi hade flyttat många gånger i livet, men alltid varit Stockholm trogna. Men nu tyckte vi inte att vi hade något som band oss där längre. Vi fick tio fina år, här i stugan. Jag sadlade om och började arbeta som guide i Ulricehamns kommun. I april 2013 drabbades jag dock av en stor sorg då Göran, efter en tids sjukdom, gick bort.

I juli, samma år, var det precis femtio år sedan vårt första möte på Djurgårdsfärjan. Det hade vi planerat att fira. Så blev det nu inte. Men jag åkte ensam till Stockholm, och kastade, från färjan, en ros i Strömmen.”

”Mitt intresse för släktforskning började på 70-talet. Det fanns inga kurser då, utan jag är helt självlärd. Det var nog min lilla mormors förtjänst att jag började. Hon var född 1894, och hade så mycket att berätta om släkten, och om sitt liv som statarhustru, med fyra barn.

Men hon visste inte var hennes morfar kom ifrån. Bara att han, som sjuåring, kom som vallpojke till en gård i Sörmland. Med hjälp av mikrokort fann jag att han härstammade från Ludgo, i Sörmland. Jag kunde sedan följa släkten tillbaka i flera generationer. Jag hittade också mycket annat som var intressant, men har förstått att jag ännu har mycket kvar att upptäcka.”

Som medlem i vår forskarklubb, leder Gun kurser i släktforskning, och i vår tidning, våren 2013, kunde vi läsa två intressanta artiklar, om två människoöden, signerade Gun Ohlsson.

”Min mamma gick bort då jag var arton år. Hon dog i MS, bara 45 år gammal. Men jag har haft två ”pappor”. Jag har två bröder med samma mamma, och två bröder med samma pappa, ”säger Gun då vi skiljs åt, medan Måns stryker sig kring våra ben.

KULTURPRIS / STIPENDIUM & IDROTTSLEDARSTIPENDIUM ULRICEHAMN 2013

Eva Åkesson, Anna-Lena Hultman, Niclas Björkström och Birgitta Strid - som representerade Josefin Strid.

Vid kommunfullmäktige delades årets kulturpris, kulturstipendium och ungdomsledarstipendium ut. Priserna gick till modskapare, släktforskare och ungdomsledare i kommunen. Nedan är utdrag från motiveringarna för årets priser.

Anna-Lena Hultman får Kulturpriset 2013 för sitt omfattande och betydande arbete med släktforskning i Sverige, särskilt inom emigrantforskningen. Anna-Lena har under flera år rest till USA där hon hållit föreläsningar, fotograferat kyrkböcker och andra handlingar som kommer att bli sökbara på webben för både svenska och amerikanska släktforskare.

Josefin Strid får Kulturstipendium 2013 för att ge henne möjlighet att vidareutbilda sig och utveckla herrmodet till nya dimensioner genom form, material och en pågående diskussion om vad manlighet är och får vara. Josefin är en ung, avantgardistisk designer med framgångar både nationellt och internationellt.

Eva Åkesson från Ulricehamns IF får Ungdomsledarstipendium 2013 för sitt mångåriga arbete inom bordtennisen. Hon är ledare för många olika ungdomslag och hon har också varit ledare inom Västergötlands Bordtennisförbund. Eva är en fantastisk tillgång till UIF med sin positiva inställning, erfarenhet och kunskap.

Niclas Björkström från Marbäcks IF får Ungdomsledarstipendium 2013 för sina insatser som ledare för landslagets fotbollsskola som han drivit med stor framgång på somrarna i Marbäck. Det har varit så populärt att barn som inte är aktiva i Marbäcks IF står i kö för att få vara med. Härigenom bidrar Niclas till att profilera Ulricehamn som en idrottskommun.

Grannföreningar

Alingsås Släktforskarförening
<http://www.alingsasslaktforskarforening.se/>

Borås Släktforskare
www.borasslaktforskare.se

Falbygdens Släktforskarförening
<http://fsffalbygden.se>

Herrljunga Släktforskarförening
<http://www.herrljunga-slaktforskare.se/>

Kinds Forskarklubb
<http://www.kindsforskarklubb.se>

Marks Härads Släktforskarförening
www.mhsf.se

Borås Släktforskare
<http://www.borasslaktforskare.se/>

Släktforska i Norge
 (Kvällstid)

Kursledare: Bo-Lennart Andersson
 Kursdag: Måndagar 18.00-21.00
 Kurstillfällen: 3 tillfällen á 3 studietimmar
 10 mars, 24 mars, 7 april 2014
 Kurstid: BSF föreningslokal
 Lokal: 8 deltagare
 Max antal delt.: 300 kr exkl. Studiematerial
 Kursavgift:

Innehåll: Kursen är tänkt för de som är insatta i släktforskning och har datorvana.

B-L Andersson kommer att använda internet, Disgen och Adobe Photoshop Elements

Förfrågan om kursen: handledare Bo-Lennart Andersson
bolennart.andersson@bornet.net

Kinds Forskarklubb
<http://www.kindsforskarklubb.se>

Agneta Tjäder berättar och visar bilder från sin bok "Herrgårdsliv på Torpa"
 Tranemo bibliotek
 10 april kl. 19.00

Släktforskardagarna i Karlstad
 29-31 august 2014
 "Migration - dåtid nutid framtid".

www.konkordia.se

Glöm inte
att titta på
Kopplingen i
Ulricehamns
Tidning
på tisdagar!

Program våren 2014

30 Mars

Årsmöte

kl 15.00

Konkordiahuset, Hössna

Robert Hellner berättar om chokladfabriken CAP i Göteborg

Grundad 1895 av Carl Adolf Pettersson

18 Maj

Gökotta

kl 9.00

Samling vid Humla gamla missionshus.

Alf Svensson, Haggården blir vår guide till Kvarnbäcken
och berättar om kvarnar och Humla by.

- ta med fikakorg

Inställs vid mycket dåligt väder

*Någon gång på höstkanten, planerar vi en utflykt
till Alfred Smedbergs hem Vaddåkra i Humla.*

Kolla i Kopplingen från augusti och framåt!

Släktforskningskurser -
Nybörjare och fortsättning
anmälan till Vuxenskolan 0321-35022

FORSKARHJÄLP

Stadsbiblioteket i Ulricehamn - måndagar ojämna veckor 15:00 - 18:30

Konkordiahuset i Hössna - tisdagar 16:00 - 19:00

uf@konkordia.se